

DR.CENGİZ YURTOĞLU'NU YİTİRDİK

ÜLKEMİZDE İLAÇ SORUNU VARDIR

* CİDDİ BİR HAMMADDE DENETİMİ İLE, İLAÇ FİYATLARI ALIŞ GÜCÜNÜ AŞMAYABİLİR.

* ÜLKEMİZDE İLAÇTA PATENT HAKKI YOKTÜR. GETİRİLMESİ PAHALILIK YARATIR.

* HATALI VE GEREKSİZ İLAÇ TÜKETİMİ ARTMAKTADIR.

* BU TÜRK HEKİM VE ECZACISININ KONUYA YAKLAŞIMI ORANINDA ÇÖZÜMLENECEKTİR.

İLACI UCUZLATMAK VE DÖVİZ KAYBINI DURDURMAK SİZİN DE ELİNİZDEDİR.

Yukarıda sıraladığı sorunların çözümü ve ucuz ilaç hammaddesi temin ederek ilaç fiyatlarının düşürülmesi konularında yıllardır uğraş veren Dr.Cengiz Yurtoğlu 25.6.1996 tarihinde yaşamını yitirdi.

“Bu memlekette benim gibi adama deseler deseler deli derler” diyen Yurtoğlu’nu ve yaşamı boyunca uğruna çaba gösterdiği doğrularını, ilkelerini bültenimiz sayfalarına aktararak hem onu siz meslektaşlarımıza daha yakından tanıtmak, hem de güzel bir yaşam öyküsü ile bültenimizi zenginleştirmek istedik.

Sayın Yurtoğlu’nun ölmeden kısa bir süre önce kendi kaleme aldığı özgeçmişi, 1982 yılından bu yana basında yer alan haber ve röportajları, sevenlerinin onun anısına yazdıkları bu bölümde bulabileceğiniz kısa başlıklar.

Şüphesiz Yurtoğlu için söylenecek daha çok şey var, gönül isterki bu güzel yaşam öyküsü bir gün bir kitap haline getirilsin ve herkes tarafından bilinsin.

ÖZGEÇMİŞ

7 Aralık 1921 tarihinde Daday/ Kastamonu da doğan Cengiz Yurtoğlu 1931 yılında İstanbul’da İtalyan İlkokulundan mezun oldu.

1941 yılında Haydarpaşa Lisesi ve 1951 de İstanbul Tıp Fakültesini bitirdikten sonra, 1952 yılı sonuna kadar Ankara Tıp Fakültesi Çocuk Hastalıkları bölümünde asistanlık yaptı.

1953-1970 yılları arasında muhtelif ilaç şirketlerinde, tıbbi propagandistlik, satış müdürlüğü, genel müdürlük ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulunan Dr.Cengiz Yurtoğlu, 1970 yılından bu yana, kurmuş olduğu Yurtoğlu İlaçları A.Ş. ile ilaç üretim ve satış faaliyetine devam etmekteydi.

DR.CENGİZ YURTOĞLU'NUN ARDINDAN

PENCERE- İlhan SELÇUK
3 Temmuz 1996 Cumhuriyet

Yüzbaşı Selahattin'in Oğlu Cengiz...

Yüzbaşı Selahattin'in oğlu Cengiz Yurtoğlu, yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamadı.

Son günlerde yatalak olmuştu, ama üstüne gelen her belayı şaşılmalı bir soylulukla göğüsledi bilinci ışıl ışıl, neşesi yerindeydi.

Ölüm her insanın sonu.

Cengiz dostumdu.

Yitirdiğimiz dosta ağlamaktansa yaşamının anlamını düşünmeyi yeğlemeli...

Babalar ve oğulları arasındaki ilişki nice edebiyat yapımın konusunu oluşturdu...

Her baba çocuğuna bir miras bırakıyor, kimi para bırakıyor, ev bırakıyor, kimi iş bırakıyor; her baba iyi ya da kötü bir şeyler yüklüyor çocuğuna...

Cengiz'e babasından ne kaldığını düşünmek için Yüzbaşı Selahattin'in yaşamına kısaca göz atmakta yarar var. Selahattin 1894'te doğdu.

Mahalle mektebine gitti

Edirne askeri okulunu bitirdi.

İstanbul'da Harbiye'den subay çıktı.

1911 İtalyan Harbi'ni Çanakkale'de yaşadı

1912 Balkan Harbi'ne katıldı.

İstanbul İttihat ve Terakki'nin eylemlerine karıştı...

Birinci dünya savaşı'nda Beşinci Kuvve-i Seferiye Karargahı'na atandı.

İran'da ve Kalkasya'da çarpıştı.

Irak savaşlarında dövuştü..

Bağdat'ı savundu...

Baku'nun zaptında bulundu.

1914'te İstanbul'dan 20 yaşında bir teğmenken ayrıldı, 1919'da 25 yaşında bir yüzbaşı olarak döndü, tam beş yıl cepheden cepheye koşmuştu; devlet yıkılmış, ülke parçalanmış düşman her yerini işgal etmişti.

Yüzbaşı Selahattin, bu kez Milli Mücadele'ye katıldı. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda görevler üstlendi; 1922'de düşman denize döküldü. 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

Cengiz 1921'de doğdu..

Baba ile oğulun yaşamları iki ayrı dünyada olmuştu; biri Osmanlı'nın son döneminde, öteki Cumhuriyet'in ilk döneminde eğitim gördüler. Yurtseverlik ikisinin de iliklerine işlemiştir; ortak noktaları buydu. Ancak Selahattin sınırları belirsiz bir imparatorlukta oradan oraya savaşmaya koşmuştu; Cengiz barışın gerçekleştirdiği bir Cumhuriyet'te tıp öğretimi gördü, doktor oldu, ilaç üretimine yöneldi...

Selahattin, savaştan savaşa koşmuştu, karşısındaki düşmanı tanıyordu, Cengiz barış içinde yaşıyordu; karşısındaki rakibin kim olduğunu biliyordu, ama ne yapabiliirdi? Türkiye'nin ilaç sorunu

öylesine karmaşık bir boyutlanma içinde geliştirdi ki üstesinden gelebilmek neredeyse olanaksızdı. Cengiz, bütün ömrünce halka ucuz ilaç sağlamak için çırpındı, ilaç sömürüsüne karşı dirençli bir savaşı yürüttü; ama başarı kazanamadı.

Cengiz, Osmalı'da doğsa Selahattin olurdu, Selahattin Cumhuriyet'te doğsa Cengiz olurdu; gerçekte ikisinin de yaptıkları özünde birdi.

Cengiz dostumdu...

Babasının 15 cilt tutan anılarından iki ciltlik Yüzbaşı Selahattin'in Romanı'nı çıkardım; Cengiz babasını yere göğe koyamazdı.

Her dostun ölümü kayıptır; ama, bu sevgiden kayıp anlamına gelmez; sevgi ölümle eksilmez,artar, büyür, yoğunlaşır, sıcaklaşır...

Cengiz'e güle güle diyorum.

Ecz.Mustafa TURUNÇ
İstanbul Eczacı Odası Başkanı

CENGİZ YURTOĞLU'NUN ANISINA

Cengiz Beyi, ilaç firmalarının anormal fiyat artışlarına karşı mücadele verdiğimiz yıllardan beri tanıırım. Dostluğumuz kişisel dostluğa dönüşmese de, kurumsal bazda yıllarca sürdü.

Dostluğundan olağanüstü keyif aldığım, sözüne güvenilir, dürüst, namuslu, yurtsever devrimci bir kişiliktir. Bu dostluk ilaç alanı ile sınırlı kaldı. Dostluğumuzun kişisel boyutta gelişmesini arzulamakla beraber bu yaklaşmanın olanaklarını yaratamamanın eleştirisini yapıyor, üzüntüsünü yaşıyorum. (Bu ortamı yaratan pek çok dostu tanıyorum. Onlara bu bağlamda kiskançlığa varan bir gıptaıyla bakıyorum):

İstanbul Eczacı Odası Yönetimi olarak bizler uzun yıllar Sn.Cengiz Yurtoğlu ile beraber olduk. İlaç alanında yaşanan pek çok olumsuzlukların üzerine gittik. Bizim ilaç sanayiinin yapısal analizini çıkartmamızda Cengiz beyin büyük katkıları olmuştur.

Yaşamını, ilaç sanayiine adayan, yerli ilaç sanayiinin gelişmesi için harcayan, toplumun ucuz ilaç alması için çırpınan, günümüzde az bulunan bir yurtseverdi. Ülkemizdeki ilaç sömürüsüne karşı savaş açmıştı. Yalnız unuttuğu önemli bir ayrıntı vardı Cengizler o kadar az var, ve o kadar az yetişiyordu ki... Doğaldır çabaları yeterli olmadı. Ancak bu uğurda çaba gösterecek insanların nasıl olması gerektiğini gösteren ilginç bir rehber oldu Cengiz Yurtoğlu'nun hayatı.

Sn.Cengiz Yurtoğlu büyüğümüzün anısı önünde bir defa daha saygı ile eğilirken, dileğim, bireysel çıkarları için değil, ülkesi ve toplum çıkarları için çaba gösteren yeni Cengiz'lerin yetişmesi. Biliyorum çok zor ama umutsuzluk içinde umutlu olmak gereğine de inanıyorum.

Uzm. Ecz. Olcay SELES
Ankara Eczacı Odası Başkanı

BABALAR VE OĞULLAR

Yıllar önce yayınladığımız Ankara Eczacı Odası'nın bir bülteninde, henüz yitirdiğimiz Dr.Cengiz YURTOĞLU'nu meslektaşlarımıza şöyle tanıtmış :

"Dr.Cengiz YURTOĞLU, ucuz fiyatla ilaç hammaddesi dışalım yaparak, birçok ilacın satış fiyatının düşürülmesini sağlayan bir sanayici."

Bu tanımlama YURTOĞLU'nu anlatmakta ne kadar yeterli olur bilemiyorum. Ancak bir çok özelliğinin yanında, ömürboyu sürdürdüğü mücadelede, O'nun halka en yakın sanayici olduğu vurgulanması bakımından anlamlı buluyorum.

Çok önceleri, üniversite gençliğinin kitap okuduğu yıllardı. Okumayana bir garip baktığımız yıllar. Elimize ne geçerse okuyoruz. Özellikle emperyalizme karşı direncin en güzel örneklerinden olan kurtuluş savaşımızın tarihini, o günleri anlatan romanları, öyküleri, şiirleri. Denemeler, destanlar sarmallamış dört bir yanımızı. Bağımsızlık tutkusu, coşarak öğreniliyor her yerde. Kurtuluş savaşını en güzel anlatan Hasan İzzettin Dinamo'lar, Nazım Hikmet'ler, Doğan Avcıoğulları, Hasan Hüseyin'ler ve daha birçokları evlerimizde okullarımızın, masalarımızın, yüreklüğümüzün konukları olmuş, bir gün bende, bir gün sizde soluk soluğa okuyoruz. İşte o yıllarda bir belgesel roman yayımlanıyor. Yüzbaşı Selahattin'in Romanı. İlhan Selçuk yazmış, bu kurtuluş savaşı kahramanının yaşamış öyküsünü. Yine bir solukta okuyoruz, bu gerçek öyküyü. Yazılanların yaşamış olduğunu bilmek bizi daha da heyecanlandırıyor. Elden ele aktarıyoruz okumayanlara, öğrenci fakirliğimizle.

Yıllar sonra, odamızın sosyal tesisinde bir sanayiciyi ağırlayacağız, öğlen yemeğinde. Güzel insan, kitap kurdu oda başkanım Akın Çubukçu soruyor bana,

- Yüzbaşı Selahattin'in Romanı'nı okudun mu diye.

- Okumaz olur muyum, diyorum.

- İşte şimdi gelecek olan Dr.Cengiz YURTOĞLU, o romanın kahramanı Yüzbaşı Selahattin'in oğludur, diyor.

İçimi büyük bir sevinç kaplıyor, biraz da kuşku. Babalarla-oğullar yıllardır süren, romanlara konu olan çelişki. Yüzbaşı Selahattin'i tanıyorum ama,

Ya oğulu?

Az sonra, uzun boyuyla bir güzel adamla oturuyorduk aynı masada.

Özellikle sağlık ve ilaç konularında "kurtulamayışımızın tarihini" anlatıyordu ve nedenlerini.

Bir kez daha anladık ki o gün, kurtuluş savaşımız hala sürüyor.

Çok sevindim. Kuşkularını yeniden sevince dövuştü.

Yüzbaşı Selahattin keşfe görebilseydi, şimdi oğlunu. Gün boyu konuşuk, uluslararası ilaç tükellerinin getirip-götürdüklerini, hammadde yolsuzluklarını, abartılı fiyatları, vurgunları, istenirse nasıl ucuz ilaç üretebileceğimizi mesleki sorumluluklarımızı, ulusu korumaya çalışan birilerinin mutlaka olması gerektiğini...

Şimdilerde yine bakıyorum ülkemizin babalarıyla-oğullarına.O günlerde duyduğum sevinç artık kuşkuya değil hüzüne dönüşmüş.

Köşe dönmece bir babalar ve oğullar gürubu televizyonlarımızda. Sevmekten önce tokatlamayı, çarpmayı, ceptiliği, vurmayı-kırmayı öğreniyor oğullar. Genelleştireceğimize-özeleştiriyoruz

mulluğu ve herşeyi. Küçültmeye çalışıyoruz DEVLET BABA'yı. Babalar küçüldükçe oğullar da küçülüyor.

O gün Ankara'da sıcak mı sıcak, güneşli mi güneşli bir gün yaşıyorduk.

Hüzünle Dr.Cengiz YURTOĞLU'nun İstanbul'dan gelecek cenazesini bekliyorduk Cebeci Asri Mezarlığında. Ölümünde bile aydınlığı, güneşi seçmişti YURTOĞLU.

Artık telefonda o güzel sesini duymayacağım. Aramayacak hiç. Ama kurtuluş savaşının başkentinde babası Yüzbaşı Selahattin'in koynuna gömüldük Cengiz YURTOĞLU'nu.

Ne güzel bir kavuşmaydı. Çok önceleri okuduğum bir romanın kahramanına oğlunu getirmiştik.

Babayla oğul yine beraberler sonsuza dek. Bu kutsal savaşta.

Yıllar önce, iki eczacı arkadaşıyla başlattığı mücadelesinin son yolculuğunda da giderek sayıları artan oğulları, biz eczacılar vardık.

Selam olsun sana CENGİZ YURTOĞLU
Selam olsun oğullarına.

Ecz.Erkal ALPI İAN
TEB GENEL SAYMANI

CENGİZ YURTOĞLU'NA SAYGI

Halkı ve ülkesi için çarpan bir yürek daha durdu. Böyle düşünmüştüm onun için, cenaze töreninde babasının yanına gömülürken..

Ona sevgim Yüzbaşı Selahattin'in oğlu olduğunu öğrendiğim gün başlamıştı. Yıl 1978 Sağlık Bakanlığı ilaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğü'nde göreve başlıyorum. Sınıf arkadaşım Ecz.Necde Bal Genel Müdür, o günlerde eski fiyat karamamesi yürürlükte, ilaçlar sınırlı maliyetinde % 20 artış olmadıkça yeni fiyat alamıyor ve eşdeğerleri içerisinde en ucuz olanın fiyatından yüksek bir fiyatla satılmıyor. Fiyat karamamesindeki bu durumu kullanarak ilaç fiyatlarını nasıl düşürebileceğimizi düşünüyoruz. Oyun hammaddenin yurda sokulması esnasında dönüyor. İşe burada müdahale etmek için bir kararname hazırlıyoruz. Son anda bir bakan imzalamıyor. Ancak 1979 yılı ithalat rejim kararına ilaç hammaddelerinde fiyat denetimi yapmamızı sağlayacak bir madde koydurabiliyoruz. Ve Sağlık Bakanlığının son derece kısıtlı olanaklarıyla ilaç hammaddelerinin fiyat kontrolünü yapmaya başlıyoruz. Ancak sorunlar bitmiyor. Yabancı firmalar üretici olmadığımız gerekçesiyle çoğunlukla bize fiyat vermektен kaçınıyor. İşte o andan itibaren yanbaşıımızda Cengiz Yurtoğlu'nu görüyoruz. Yaptığı işin önemini bilerek ama mütevazı tavrından hiçbir şey kaybetmeden, tüm olanaklarını halkı adına seferber ediyor. Bize dünyanın dört bir yanından ucuz fiyatlar gelmeye başlıyor. Sonuç; bazı ilaç fiyatlarında müthiş düşüşler oluyor. O günleri yaşayanlar gazetelerde bu haberlerin günlerce yer aldığını hatırlayacaklardır. Tüm bunlar olurken bizler görevimizi yapıyorduk. Ama Cengiz Yurtoğlu bir sanayici olarak yanımızdaydı, kişisel hiçbir çıkar gözetmeksizin halkının yanında yerini alıyordu. Ona saygım bu tavrından kaynaklanıyor. Yüzbaşı Selahattin'in oğluna yakışan da buydu.

Cengiz Yurtoğlu'nun ilaç alanındaki katkıları sadece ilaç fiyatlarının düşmesi konusunda gösterdiği çabalar değil kuşkusuz, ilaçta reklam, patent, jenerik isim ve kamunun ilaç üretimi gibi

konularda her zaman halktan yana tavrıyla dikkat çekiyordu. İşte bu nedenledir ki eczacı odaları tarafından bugüne kadar hiçbir ilaç sanayicisine verilmeyen onur plaketi 18-19 Aralık 1993 yılında 28 Eczacı Odasının katılımıyla Ankara'da yapılan İLKamu Eczacıları Ulusal Kurultayında ona verildi.

Konu ilaç oldu mu başvurduğumuz enğin bir kaynaktı Cengiz Yurtoğlu, onu yakında tanıma fırsatı bulduğum için şanslı sayıyorum kendimi. Ebedi mekanında rahat uyu Cengiz Yurtoğlu seni hep sevgi ve saygıyla anacağız.

1982-1994 Yılları Arasında Basından Derlediklerimiz

20 Nisan 1982/GÜNEŞ
GAZETESİ-Ekonomi ve Sağlık
Köşesi

"Diğer şirketler zam yapmak için sırada beklerken bir ilaç firması verimin emel ilacını yarı yarıya ucuzlattı."

Mart-1982 de Yurtoğlu İlaçlarının Rifampisin Preparatının üretimini eşdeğerlerine göre % 250 oranında daha ucuz bir fiyatta

gerçekleştirerek piyasaya vermesiyle ilgili gazetede yer alan haberde Yurtoğlu; "şimdi ümit ediyoruz ki, bugüne kadar veremli hastalara Rifampisin ihtiva eden ilaçları, yaklaşık iki buçuk misli pahalı satan müesseseler, bizim fiyat düzeyimize ineceklerdir. Ancak bunu gerçekleştirdiklerinde bu aşırı pahalı satmanın nedenini, Türk hekimine, eczacısına ve hiç şüphesiz satış izni aldıkları Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına açıklamak gereğini duyacaklardır" demektedir.

18.11.1982 - Nokta Dergisi

"Bu memlekette benim gibi adamlara deseler deseler deli derler"

Yurtoğlu'na göre kendisine "deli" denmesinin en belirgin nedeni ilacı birçok tekel gibi, "ticari" ve sınırlı mamül esprisinden görmemesi"

İlacın doğrudan insan sağlığına hitap etmesi açısından özel bir öneme sahip olduğunu bu nedenle devletin sıkı kontrolü altında olmasını istediklerini söyleyen Yurtoğlu, ilacın fiyatını üretici adına devletin tespit edip açıklaması gerektiğini

vurguluyor. Devletin dışalım yapılan ilaç hammaddelerini dünya pazarlarındaki hakiki fiyatını yeterince araştırma olanağı olmadığını, oysa ilaç fiyatının % 60'ının hammaddeye ödenen miktar tarafından belirlendiğini, hammadde alımını denetim altına alamayan devletin fiyatın sürekli pahalılaşmasına yol açtığını dile getiriyor.

"Malborocudan hesap soran Devlet, ilaç tekelleri karşısında niye susar" diye soran Yurtoğlu, şunları söylüyor:

"1972'de İngiltere'de "Roche" firması, hükümetin ikazı ve ispatı üzerine pahalı olarak satmakta olduğu bir sınır hapının fiyatını indirdi ve pahalı ilaç sattığı dönemde sağladığı karları sağlık teşkilatına iade etti. Bizde de yıllardır tüberkülozlu hastaya pahalı ilaç satan firmalar karlarını devlete vermeliydiler. Devlet bu para ile bir verem hastanesi kurabilir, halkı aldatmayı düşünenlerin gözü belki böylelikle korkardı."

31 Temmuz-1988 / İkibine Doğru Dergisi

"Eczacılar, doktorlar birleşip ilaç üretsinler" ilaç sanayicileri hiçbir vehme ve sinirliliğe kapılmadan TEB ile maliyetleri etkileyen unsurları görüşmelidirler. İmalatçılar gerçekten yüzde 5-7 kazanıyorsa ilaç sanayisi eriyip gidiyor demektir.

1988 yılı bütçesi 20 trilyon. Türk halkının 1987 yılında ilacın perakende satış fiyatı üzerinden harcadığı para aşağı yukarı 700 milyar. Devlet 700 milyarın 350 milyarını sübvans ediyoruz demeli. Bu çok büyük bir rakam olarak görülmemeli, devleti ikna etmek lazım. Bunu kim yapacak? İlaç sanayicisi, eczacılar, doktorlar hepsi birleşerek yapacak. Nasıl? Ben doktorum daha dikkatli ilaç yazmalıyım, hastalığı iyi teşhis etmeliyim. Ben eczacıyım, hasta doktora gitmiyorsa (elbette yalnızca doktorun yazabileceği bazı ilaçlar dışındaki ilaçları verirken) hastaya mümkün olduğu kadar az ilaç vermeliyim. Gelelim ilaç üreticilerine, diyorlar ki benim maliyetim yüksek. Ben eczacı ve doktorum, soruyorum sanayiciye, arkadaşım bu maliyetlerinde acaba fazla unsurlar var mı?

Türk ilaç sanayicileri hiçbir vehme ve sinirliliğe kapılmadan TEB'le açık olarak maliyetlerini etkileyen unsurları görüşmelidirler. Haklı oldukları ortaya çıkınca da TEB ve TTB ile birlikte devlete gitmelidirler. İlaç imalatçıları, eğer gerçekten yüzde 5-7 kadar kazanıyorsa, ilaç sanayisi eriyip gidiyor demektir.

Ayrıca eczacılar süratle ilaç müesseseleri kurabilirler ve dünyanın birçok büyük müessesesinden araştırma yönünden yardım görebilirler. Böylece eczacılar halka kaliteli ve ucuz ilaç verebilirler.

İlaçta sorun maliyette ilacın hammaddesi fiyatın yüzde 35-40'ını götürüyor. İkincisi, eczacılarla imalatçılar arasında büyük tartışmalar doğuran pazarlama masrafları. Üçüncü sorun finansman giderleri. TEB bu üç konunun kontrolünü istiyor.

Türkiye'de ilaç sanayisinin değişmesi için devlet maliyeti kontrol edecek, ama karlılığı da arttıracak.

7 Ekim 1983/Somut

"Ciddi bir hammadde denetimi ile ilaç fiyatları halkımızın alım gücünü aşmayabilir"

Ülkemizde kauçuk sanayiinden sonra yabancı sermayenin en çok ilgi gösterdiği ve en çok yatırım yaptığı alan, ilaç. Şu anda ilaç tüketimimizin % 50'den fazlasını yabancı sermayeli ilaç kuruluşları ellerinde tutuyorlar.

Yerli kuruluşlar da, lisans anlaşmaları ile dışarıdaki uluslararası ilaç tekellerinin ülkemizdeki temsilcileri durumuna gelmişler.

Türkiye'de eğer yabancı sermaye yararlı olacaksa yatırım yapmalıdır. Üretim tekniğinin ülkemize getirilmesi bana göre çok önemliydi. 1970'li yılların başında artık şunları iyice biliyorum. Yabancı sermayenin Türkiye'de ciddi bir faaliyet göstermediğini, yerli sermayenin mücadele eden grubunun pazar kapmanın dışında düşüncesi olmadığını.

Yurtoğlu limited şirketini kurup müstahzar üretimine geçince üretimde üç ana prensipten hareket ediyorduk. Birincisi tek hammadde taşıyan, ilaç. İkincisi tedavi değeri yüksek, yalnız belirli bir hastalığa yönelik dolayısıyla karı düşük, diğerlerinin itibar etmedikleri ilaçları seçiyorduk. Üçüncüsü ise maddeleri,

dünyanın en ucuz yerlerinden getiriyorduk. Böylece kısa zamanda bilim çevrelerinin, özellikle üniversitelerin ilgi ve desteğini gördük.

Temasta olduğum temel üreticiyi sakladığım için üç şeyi yapabiliyordum. Birincisi, yabancı firmaları istediğim noktada tutabiliyordum. İkincisi, hammaddesini ucuzlatacaksın, diye ben baskı kurabiliyordum. Üçüncüsü, senin bulduğun hammaddeyi ben senden önce piyasaya sürebilirim, diye ikinci bir baskı unsuru oluşturabiliyordum. Burada önde tuttuğum bazı prensipler var. İlki Türkiye'nin menfaatleri, ikincisi kalite, üçüncüsü devamlılık (bu önemli, çünkü ilaç sıkıntısı doğmamalı) ve son olarak da ucuzluk. Bu dört prensibi her ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmeye çalışıyorum.

Çok uluslu ilaç şirketlerinin hammadde satışı ve geri kalmış ülkelerde güttükleri politikaya karşı bütün ülkelerin sağlık bakanları ile WHO sıkı bir işbirliği içindedir. Bunu gözlemek mümkün. Çok uluslu ilaç şirketlerine karşı mücadele etmek istediklerini, fakat nasıl mücadele edeceklerini bilememenin çaresizliği içinde olduklarını gözledim. Çünkü, ortada bir çelişki vardı. WHO'nun aldığı kararlar tavsiye niteliğinde, ondan öteye geçemiyor. Hükümetler özel sektörle baş edemiyor. Bu çelişkinin çözümü yok gibi görünüyor. Yalnız, Türkiye için bir şans görüyorum ben; beğenilse de, beğenilmesede, Sağlık Bakanlığı fiyat, ruhsat ve ithalatta denetim yetkisini elinde bulunduruyor. Kendisi yapamasa bile, dışarıdan birkaç Cengiz daha çıkıverirse, bu oluyor işte... Hatta sağlık alanında çok özel bir politika izleyen bir hükümet de bunu yapabilir. Günün birinde devletin içinden de böyle bir adam çıkar.

Ülkemizde kauçuk sanayiinden sonra yabancı sermayenin en çok ilgi gösterdiği ve en çok yatırım yaptığı alan, ilaç. Şu anda ilaç tüketimimizin % 50'den fazlasını yabancı sermayeli ilaç kuruluşları ellerinde tutuyorlar.

Sağlık Bakanlığı kendisi alıcı olmadığı için denetimleri yetersiz

kalıyor. Bir de dışarıda firmalar ucuz hammadde satan üreticiye "sen yirmiden mi satıyorsun, ben sana yüzyirmi veriyorum" diyorlar. Böylece fiyatları yükseltiyorlar.

Şu ana kadar sanıyorum 35 ilaç hammaddesinin fiyatını düşürdük. Son iki yılda bu kadar. Öncekilerle ne kadar olduğu bilmiyorum. Genel olarak tüberküloz ilaçları, romatizmal ve ağrı kesiciler ve steroid hormonlar olarak gruplandırabiliriz.

Bu girişimimizle, yılda yaklaşık 8,5 milyon dolarlık bir döviz tasarrufu sağlamışız. Yani 1982 Mart ayından 1983 Haziran ayına kadar on çeşit hammadde için Türk halkı bizim indirdiğimiz fiyatlardan ötürü:

a) Dışarıya yaklaşık 8,5 milyon dolar daha az döviz ödedi;

b) Yurtiçinde ilaca 4,5 milyar TL daha az para ödedi.

Diğer ulusal firmalar da aynı tavır gösteremiyorlar, çünkü, yerli firmanın dış ilişkileri çok az. Kolaylığını bilseler yapmayı düşünürler. Ama asıl etken, geçerli olan fiyat kararname. Çünkü ilacı ucuzlatanın karı düşüyor. Sağlık Bakanlığı karar düşmesinin önüne geçen bir formül bulsa, sorun daha kolay çözülecektir.

Lisans hakkı dünya pazarında bilinen bir ilacın admin pazarlanması demektir. Özellikle iyi isim yapmış bir ilacın ismini alıp, Türkiye'de pazara oturtmak. Yeni bir ismi tanıtmak için uğraşmaktansa, bilinen bir ismi kullanmak için anlaşma yapmak.

Pazara kolay girme sorunu lisans anlaşmalarını doğurdu. Sanıyorum lisans anlaşması olmayan tek firmayız. İlaçlarımızın adını kendimiz koyuyoruz.

"On yılı aşkın bir zamandan beri ulusal ilaç sanayicileri içinde koyduğunuz farklı tavır ve verdiğiniz savaşımın hekim ve eczacı kesimi farkındalar mı? Yani onların bir ölçüde desteğini kazandınız mı?" şeklindeki soruya Sayın Yurtoğlu şöyle yanıtlıyor:

"Büyük kentlerde özellikle hekimlerin pek farkında oldukları kanısında değilim. Bunun nedeni kendilerine o kadar çok yayın geliyor ki; okumaya zaman bulamıyorlar. Fakat, özellikle genç kesim ve

Anadolu'daki çalışan hekimlerden bu tutumundan ötürü beni kutlayan mektuplar alıyorum. Ama, beni şaşırtan eczacıların durumu. Eczacılar daha fazla ilgi gösteriyorlar. Şaşırmamın nedeni, benim fiyatını düşürdüğüm ilaçlarda onların da karları düşüyor. Buna rağmen desteklemeleri haysiyetli bir davranış. İlacın fiyatı, doktorun kazancını değiştirmiyor. Üstelik son yıllarda eczacıların ekonomik bunalım içinde olduklarını biliyorum. Buna rağmen desteklemeleri benim kadar, hatta benimkinden de fazla onurlu bir davranış bu. Benim için hiç olmazsa ilaç sanayicileri içinde tek adam olma kıvancı var. Ötekinin yaptığının kimse farkında değil. Bence bu çok daha anlamlı. Böyle bir şeyin, bir hekim eczacı grubunun benim bu hareketimi onayladığı kanısı var bende ve bunun da manevi bir doyumunu var.

Şu anda Türk ulusal ilaç sanayicileri için büyük bir şans kaynağı var. İtalya 1982 yılında patent anlaşması işine girdi. İtalya'da ilaç sanayicisi "keşke girmeseydik" diyor. İhracatta 800 milyon dolarlık bir ilaç pazarını tutan İtalyan ilaç sanayicileri patent yüzünden bu pazarı ellerinden kaçırmak tehlikesiyle karşı karşıyalar. Bunlarla pazar anlaşmaları yaparak dünya pazarına girmemiz mümkün akıllı bir ilaç sanayicisi gurubu bunu yapabilir. Ama olmuyor .

"Kendinize düz bir yol çizmiş ve o yolda yürümekte kararlı görünüyorsunuz. Sizin, ulusal kurtuluş savaşımıza katılmış bir yüzbaşının Yüzbaşı Selahattin'in oğlu olduğunuzu duyduk. Tuttuğunuz yolda babanızdan kalan fikir mirasının payı olduğunu söylebilirmisiniz? Yoksa, aynı zamanda doktorsunuz, mesleğinize olan saygınız mı, böyle bir yolu seçmenizde daha etkili oldu?" sorusuna verdiği yanıt.

Yüzde yüz babamın etkisi diyebilirim. Tamamıyla babamdan kalan düşünce tarzının etkisi altındayım. Ulusunu koruma düşüncesi. Ancak, ilaç seçiminde, kar getirmese de temel bir hastalığı tedavi eden tek etken maddeli ilaç üretmek gibi bazı

prensiplerimde meslek sorumluluğumun katkısı var.

Yabancı sermayenin otuz yılı süresince bize katkısı şu olmuştur: Bize ilacı daha çok tüketmenin sanatını öğretmişlerdir. Bu arada, yerli üreticinin dış pazarlarla ilişkisini olabildiğince keserek, engellemişlerdir. Teknik olarak tablet ve şurup yapma tekniğinden başkaca birşey getirmemişlerdir. Götdürdükleri ise ortada: Yalnız on çeşit hammadde de yılda 8,5 milyon dolar haksız kazanç.

6 Mayıs 1994 Samsun-Sinop Tabip Odası tarafından düzenlenen "Promosyon ve İlaçların Rasyonel Kullanımı" konulu panel. Yurtoğlu : "Türkiye'de ilaç sorunu var mı?" derken çok detaya girmeden sizlere bazı bilgiler aktarmak istiyorum.

Gelişmiş ülkelerde ve AT ülkelerinde ilacın sağlık harcamaları içindeki payı % 8 ile 16 arasındadır. Sağlık harcamaları içindeki bu pay halen batılı ülkeleri tedirgin etmektedir. En fazla tedirgin olanlardan bir tanesi de Amerika'dır ve bunu % 6'lara çekmek üzeredir.

Üçüncü dünya ülkelerinde bu rakam: 45-50'lere varmaktadır. Bizim ülkemizde şu anda sağlık harcamaları içerisinde ilacın payı % 38'dir. Biz, sağlık harcamaları içerisindeki her 100 liramızın 38 lirasını ilaca veririz. Bu herhalde üzerine gidilmesi ve aşılması gereken bir sorundur.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ilaçlar ticari ve jenerik isimlerle satılır. Bunun nedeni de jenerik isimlerin ticari bir promosyona ihtiyaç olmadan halka kolay intikalidir. Yıllardan beri bir müessese olarak, neden jenerik ismin kullanılması gerektiğini anlatamamışızdır. Ve halen Türkiye'de ilaçların jenerik isimleriyle kullanılmasına hükümetin neden karar veremediğini yazılarımızla, konuşmalarımızla hala anlatamamışızdır.

Türkiye'de üretilen eşdeğer ilaçlar, dünyanın herhangi bir ülkesinde rastlanmayan şekilde fiyat farklılığı göstermektedir.

Aynı miktarda, aynı ambalajlardaki fiyat farklılığına ilişkin bilgi edinilememektedir. Aralarında % 250 oranında fiyat farkı vardır. Siz ilacın

fiyatını bilmezseniz; bizim tıbbi mümessiller size güzel kalemler, hediyeler, seyahatler, birçok şeyler verirse siz de benim o çok pahalı kalemimi yazarsınız. Fiyat da sizi hiç ilgilendirmez. Ve ben hastanın cebine elimi sokmuş veya diğer bir tabirle ciğerini sökmüş olurum.

Hepimizin garip bir alışkanlığı var. Halkın arasında bu daha fazla. İstatistiki değerlendirme ve araştırma gerektiren şeyler dahi olsa biz hiçbir araştırma yapmadan, hiç okumadan hep fikir sahibi olmuşuzdur. Onun için hemen denilir ki Türkiye'de ilaçlar dış ülkelerden daha ucuzdur. Yanımda, Türkiye'de üretilen ilaçların, özellikle yabancı sermaye ile üretilen, lisansiyeye ilaçların 1993'den 1994 ün Mart ayına kadar ki fiyatlarını gösteren rakamlar var. Karşılaştırma için örnek olarak İtalya'yı alıyoruz. Çünkü İtalya'daki hayat standartları ile aramızdaki farklılık nihayet 7 misli. Oysa Fransa'da 9 misli. Bu nedenle bize daha yakın olduğu için İtalya'yı alıyorum. Üstelik, bizdeki ilaçların birçoğu İtalya'da da aynı isim. Ama aynı ilaçlar jenerik olarak değil, aynı isimle satılıyor. Ama aynı ilaçlar Türkiye'de % 50, %70, % 80 daha pahalıdır.

Bunu Sağlık Bakanlığı'nın kaynaklarından alıyorum. Bu kaynakta, 1983'den 1994'e kadar rakamlar, üreten müesseseler, Türkiye'de üretenler verilmiştir. Hiç sorulmaz o müesseseye "Sen nasıl oluyor da Türkiye'de o zengin ülkeden, yani milli geliri bizden 7 misli fazla olan İtalya'dan % 50 pahalı mal satıyorsun?" diye. Hiç böyle bir teşebbüs yoktur Türkiye'de. Ülkemizde ithal edilen özellikle sitostatik ilaçlar daha korkunç rakamlar gösterir. Hatta bunlar yalnız İtalya'dan değil, Fransa'dan, İngiltere'den hatta bazen Almanya'dan da daha pahalıdır. Bunlara baktığımız zaman, Türkiye'de içinden çıkılmaz bir ilaç suistimali olduğunu görürüz, dünya'nın herhangi bir ülkesinde görülmeyecek kadar korkunç bir suistimal vardır.

Bunların çaresi vardır ve bunlar süratle düzelir. Ama size başka rakamlar daha vereyim. 1983 yılında ortalama 1 dolar 288 lira idi. 1993'te

1 dolar ortalama 11500 liraya çıktı. Diğer bir anlamda dolar Türk Lirasına karşı 39 misli arttı. Bir ikinci konu 1983 yılında Türkiye'deki harcanan kutu ilaç adedi 412 milyon kutu. Bunun için de 262 milyon dolar bir para sarfedilmiş. Diğer bir anlamda, 76 milyar Türk liralık bir ilaç sarfi yapılmış. Bunu biraz basitleştirirseniz, 1983 yılında ortalama olarak her kutu ilaca 185 lira harcanmış. 1983 yılında kutu başına ilaç harcaması 185 lira iken bu rakam 10 yıl sonra, 1993 yılında 24.000 liraya çıkmış. Bunu şöyle söylemek mümkün. 10 yıllık bir dönem içerisinde ülkemizde dolar Türk lirasına karşı 39 misli değer kazanırken, aynı devre içinde ilaç fiyatları 131 misli artmıştır. Şimdi bunlara baktığımız zaman Türkiye'de garip, benzeri az görülen, fevkalade önemli, dehşet verici bir ilaç sorunu var. Sayfanın öbür tarafını çevirdiğimiz zaman ilaç sanayiinin bilançolarına baktığımız, zaman ilaç sanayii ortalama % 5-6 kazanıyor.

Elimdeki rakamlar 1993 yılının, Türkiye'de de mevcut olan, Dünya'daki en büyük şirketlerin satış ve karlılık oranlarını veriyor. Bu şirketler arasında Merck, Glaxo, Zeneca ve daha birçokları var. Merck'in 1993 yılı satışı 9 milyar 67 milyon dolar, 9 milyar doların anlamı şu: "Türk halkının sarfettiği ilacın aşağı yukarı 9 mislini üretiyor adam" Merck, 9 milyar dolardan 3 milyar 161 milyon kazanmış; % 37 kar ne oldu Merck'e kendi memleketinde % 37 kar ederken, Türk halkının bulunduğu Türkiye'ye gelip % 5-6 kar etmeyi yeğledi. Bizim o meşhur şiş kebabımız mı, baklavamız mı çektii bunu? Bu kadar az karla Türkiye'ye gelmeyi kabul etmesinin hiçbir tahkiki yok mu? Görünmeyen hiçbir tahkiki yok mu? Görünmeyen karlar mı var? Bunu kimse tahkik etmeyecek mi? İşte bu sorunların nedenlerine yaklaşılmadıkça, bunlar tekrar tekrar herkesin önünde tartışılmadıkça, hele hele 5 Nisan kararlarından sonra doların çok kısa bir sürede % 100 kusur artışı dikkate alındığında, bundan sonra siz düşünün ilaç fiyatları ne olacaktır?

Ama Türkiye'de bu kadar kötülüğün karşısında, bu kadar münasebetsizliğin karşısında

Dünya'da belki de görülmeyen bir hadise cereyan etti. 1992 yılının ortasında, Türkiye'de halen genç, vatanını seven, toplumunu seven hakikaten çok cesur bürokratlar var. SSK Genel Müdürü "Eşdeğer ilaçlar içerisinde ben en ucuzunu alırım" dedi. Bunu dediği zaman ilaç sanayicileri "Aman efendim, ucuz ilaç olur mu? ucuz etin yahnisi yavan olur" dediler. "Bunun kötü olması ihtimali vardır ve kötüdür" dediler. Hatta "bunun biyoyararlılığına baktığımız zaman çok kötüdür" dediler. Hiç akıllarına gelmedi ki bu memleketinde bir devlet var. Sanayii, devletin nam-ı hesabına kendi çıkarları için bu beyanların ne kadar çirkin olduğunu anlayamadı. Yani sen kendini devlet yerine koy, devletin yaptığı kontrolleri sen kendin yapıyormuş gibi kabul et., ve aynı eşdeğer ilacı ucuz satana ve onu satın alan yere, devletin Sağlık Bakanlığı'na bir oranda hakaret et Bakanlığı bir oranda itham et. Ama o cesur bürokrat bütün bunlara dayandı.

Ve bakın ne oldu? SSK, 1993 yılında 5,5, trilyonluk bir ilaç sarfiyatını eşdeğerlerin en ucuzunu satın almakla, 45 trilyon liraya düşürdü. Türkiye'nin o tarihte, o senede harcadığı ilaç yekünü 18 trilyondu. Aynı politika takip edilmiş olsaydı, Türk halkı ilaca, 18 trilyon yerine 9 trilyona yakın para ödeyecekti. Dünya standartlarına göre fertlerin milli gelir içerisinde ilaca ayırdıkları para % 0,6 ile % 99 arasında değişmektedir. Türkiye'de bu oran % 1,2 dir. İşte bütün bu verilere baktığımız zaman ilaç mutlak ve mutlak masaya yatırılmalıdır. İlaç mutlaka ve mutlaka devletin ve özellikle TBMM'nin bir tahkikat sorunu olmalıdır. Ve bunu yapmadıkları sürece Türk halkı gerekmediği kadar yoğun bir yaşama çabası sarfederek, birçok insanları gereksiz zengin edip, üstelik de onları kendilerinin akıllı olduklarına inandıracak bir noktaya getirir. ◆